

Poslednje pogorsanje Milosevicevog zdravlja namece pitanje o postupku bez prisustva okrivljenog - problem i analiza

Author: [IWPR](#)
[ICTY](#)

Uvod: Milosevic odsutan, postupak staje

Tokom trece nedelje aprila, Slobodan Milosevic je odsustvovao iz sudnice zbog ozbiljno povišenog krvnog pritiska, koji su doktori oznacili «opasno visokim» posto je dosegao granicu od 215 sa 130. Pretresno vece je citiralo zakljucak iz lekarskog izvestaja da bi prisustvo sudjenju i druge naporne aktivnosti (ukljucujuci i pripremanje za sudjenje) Milosevica dovelo u rizik od «kardiouaskularnog udara».

U utorak, 19.aprila, postupak je zaustavljen posto je svedok odbrane, bivsi lider «srpskog pokreta otpora» sa Kosova Kosta Bulatovic, odbio da odgovara na pitanja tuzioca (unakrsno ispitivanje) jer optuzeni nije bio prisutan u sudnici. Pretresno vece uputilo je Bulatovica da odgovori na pitanja tuzioca Najsa i naglasilo da ce branioci po sluzbenoj duznosti Stiven Kej i Dzilijan Higin biti tu da kompetentno kontrolisu ispitivanje. Svedok je ostao uporan u svom odbijanju da odgovora, zbog cega je bio opsirno upozoren od strane sudija o ozbiljnosti takvog ponasanja i mogucim posledicama. Narednog dana, posto je Milosevic i dalje bio odsutan, a Bulatovic i dalje odbijao da svedoci, pokrenut je postupak zbog nepostovanja suda protiv «nepokornog» svedoka.

Bulatovicev branilac po sluzbenoj duznosti, gospodin Stefan Burgon je istakao da Bulatovic mozda naposletku i nije odgovoran za nepostovanje suda jer sudjenje nije moglo biti nastavljeno u odsustvu okrivljenog, jer medjunarodni standardi zabranjuju sudjenje u odsustvu. Burgon je nastavio da uz odsustvovanje okrivljenog iz sudnice sudjenje ne bi moglo biti nastavljeno bez narusavanja njegovih prava te stoga svedok i nije mogao da bude prisiljen da svedoci.

Problem: Moze li se sudjenje nastaviti ukoliko Milosevic nije fizicki prisutan?

Milosevicevo kratka sprecenost protekle nedelje izazvalo je pitanje da li je ispravno nastaviti postupak bez njegovog fizickog prisustva u sudnici. Kratak odgovor na to pitanje je: «ne» - sudjenje generalno ne bi trebalo da se odvija bez prisustva okrivljenog, osim ukoliko okrivljeni svojevolsno pristane da bude odsutan. Okrivljeni bi trebalo da uvek bude prisutan (fizicki i mentalno) da bi mogao da prati i razume postupak protiv sebe. Medjutim, principi medjunarodnog prava su manje jasni o tome da li optuzeni mora biti uvek prisutan u svojstvu advokata u sudnici da bi se njegovo njegovo sudjenje nastavilo.

Standardi

Sudjenje u odsustvu se generalno smatra antipodom pravicom sudjenju. Odredba iz clana 21(4)(d) Statuta Tribunala sadrzi garanciju da ce okrivljenom biti «sudjeno u njegovom prisustvu». Ovo pravo osnov nalazi u clanu 14(3)(d) Medjunarodnog pakta o gradjanskim i politickim pravima. Cak sta vise, u izvestaju generalnog sekretara UN o osnivanju Tribunala navodi se da «postoji rasireno shvatanje da sudjenja u odsustvu ne bi trebalo da se predvidi u Statutu, posto to ne bi bilo saglasno sa clanom 14 Medjunarodnog pakta o gradjanskim i politickim pravima». Ovaj princip se takodje vidi i u clanu 63 Statuta Medjunarodnog krivicnog suda (ICC) koji glasi: «Optuzeni ce biti prisutan tokom sudjenja».

Medjutim, pravo optuzenog da bude prisutan sudjenju nije apsolutno. U principu, pravo se moze ograniciti samo u sledecim slucajevima: 1) ako okrivljeni pobegne nakon pocetka sudjenja, i 2) ako okrivljeni narusava mir u sudnici. Prema medjunarodnom pravu, cak i ukoliko optuzeni ne moze da bude u sudnici, sud mora preduzeti mere da omoguci okrivljenom da prati postupak protiv sebe i da obezbedi da on bude adekvatno zastupljen od strane branioca. Clan 63(2) Statuta Medjunarodnog krivicnog suda (ICC) predvidja da «ukoliko optuzeni koji je prisutan pred sudom nastavi da narusava sudjenje pretresno vece ga moze udaljiti iz sudnice, pri cemu ce mu omoguciti da prati sudjenje i da odatle daje instrukcije braniocu, upotrebom komunikacionih uredjaja, ukoliko je to neophodno. Takve mere bice primenjene samo u vanrednim okolnostima nakon sto se ostale razumne alternative pokazu nedelotvornim, i samo za period koji je neophodno potreban».

Pitanje razlikovanja Milosevica kao okrivljenog i Milosevica kao advokata nije nuzno i pitanje koje se odnosi na sudjenje u odsustvu

Prema komentaru Statuta Medjunarodnog krivicnog suda koji su priredili Kaseze, Geta i Dzons (Commentary on the ICC Statute - Cassese, Gaeta, Jones, eds.) generalni pravni principi podrazumevaju da se sudjenja ne bi trebala nastavljati u situacijama kada je okrivljeni nesposoban za to i zbog toga sto je, ne svojom voljom, sprecen da se pojavi u sudnici. Ovo pravilo ima za svrhu da se obezbedi da okrivljeni moze da prati i da razume postupak.

Kada se Milosevic vratio u sudnicu prosle nedelje, on se na pocetku nastavka sudjenja pozvao na odredbe Medjunarodnog pakta o gradjanskim i politickim pravima i na garancije iz Statuta Tribunala za sudjenje u prisustvu okrivljenog i istakao da su njegova prava prekrasena kada je pretresno vece pokusalo da nastavi postupak bez njega. Tehnicki, sudjenje je nastavljeno bez Milosevica tog dana u sudnici, ali termin «u odsustvu» bi trebalo pazljivo tumaciti kada se to odnosi na siru sliku.

Pravo da se bude fizicki prisutan na sudjenju, garantovano razlicitim instrumentima o ljudskim pravima je „povezano sa punim razumevanjem postupka i vrsenjem prava' (Komentar Statuta Medjunarodnog krivicnog suda). U ovom konkretnom scenariju, optuzeni ne bi bio lisen razumevanja postupka – on bi dobio transkript sa rocista i video-traku, niti bi bio lisen mogucnosti da koristi pravo da ucestvuje u odbrani - bilo bi mu dozvoljeno ponovno direktno ispitivanje svedoka. Takodje mu je omoguceno da se suoci sa onima koji ga optuzuju (sa tuzilastvom) jer svakog dana sedi u sudnici. Prava Milosevica kao optuzenog ne bi nuzno bila prekrasena, ali bi mogucnosti Milosevica kao advokata mogle biti ponesto limitirane. To je kriticka razlika posto je pravo okrivljenog da mu se sudi u prisustvu skoro apsolutno osim u dva slucaja – bekstva ili narusavanja reda i mira, dok pravo nekoga da se sam brani nosi sa sobom mnogo vise ogranicenja. Na primer, u nekim sudovima, ukljucujuci tu i sudove nekih drzava SAD i neke federalne sudove u SAD, odmerava se pravo lica da se samo brani sa zastitom najranjivijih svedoka. Na primer, Cetvrti savezni apelacioni sud (SAD) je zabranio okrivljenima da postavljaju pitanja zrtvama u slucajevima

silovanja ili slucajevima zlostavljanja dece (vidi npr. slucaj Fields v. Murray, 49 F.3d 1024 (4th Cir. 1995)). Ovo ne navodimo da bi se moglo tvrditi da okrivljeni ne mora biti prisustan kada svedok-osteceni daje svoj iskaz („mnogo je lakse zakljuciti da je dete koje je bilo zrtva seksualnog zlostavljanja biti emotivno povredjeno time sto ce ga onaj koji ga je zlostavljao unakrsno ispitivati nego sto ce se zahtevati da samo da iskaz u njegovom prisustvu') vec da se uloga okrivljenog kao branioca moze lakse ograniciti. Miloseviceva prava kao okrivljenog (kojih ima mnogo) ne bi trebalo mesati sa pravima koja ima kao branilac (za koja postoji mnogo vise ogranicenja).

Milosevic je dobrovoljno odbio mogucnost da dobije pomoc u pripremi i izlaganju odbrane

U svojstvu branioca, nema potrebe da Milosevic sebe maltretira. Cesto su citavi pravni timovi unajmljeni za parnicne i krivicne predmete visokog profila ili kompleksnosti upravo zbog kolicine rada koju je potrebno uloziti. Cesto ce glavni advokat u predmetu dati svom pomocniku da zastupa neki poseban aspect slucaja – i cesto ce glavni advokat u predmetu biti odsutan zbog nepredvidjenih okolnosti – ali to i dalje ne znaci da sudski postupak mora da se zaustavi.

Cesto se smatra da, u pogledu sredstava i osoblja, pred Tribunalom odbrana igra ulogu Davida protiv Golijata-tuzilastva. Medjutim, Milosevic ima mali tim saradnika koji rade za njega, i on bi mogao da lako da instrukcije braniocu koga sam izabere (ili cak Keju ili Higinsovoj) da ga zastupaju na nacin na koji sam zeli. Milosevic ne mora da sam vrsi svaki delic svog slucaja da bi kontrolisao odbranu. On je i inace stekao naviku da, kada se raspravlja o nekim komplikovanijim pitanjima procedure, pusta gospodina Keja da to izlaze, i da se cak slozi sa Kejovim argumentima ako mu se one svide.

Milosevicevo zdravlje kao nedobrovoljno stanje izazvano voljnim ponasanjem

Medicinska diskusija koja obelezava Milosevicevo odsustvo ukazuje na napore prolazenja kroz hiljade dokumenata, pripremu svedoka i dokaza, i iznosenja odbrane u sudnici, kao stvari koje predstavljaju najvecu opasnost po Milosevicevo zdravlje. Zastupajuci samog sebe, medjutim, Milosevic je dobrovoljno povecao sopstveni nivo stresa i dozvolio da njegovi zdravstveni problemi uticu na razgovore o pravcnosti postupka.

Postoji velika razlika izmedju toga da se bude sposoban (i phihicki i fizicki) za sudjenje, i da se bude sposoban za iznosenje teske odbrane koja bi bila teret i za nekoliko sposobnih branilaca. Zastita garantovana Statutom Tribunala i proklamovana u vodecim konvencijama o ljudskim pravima odnosi se na zastitu prava okrivljenog da bude prisutan i da razume i prati postupak protiv sebe. Iako Statut Tribunala garantuje i pravo okrivljenog da se sam brani (clan 21), to ne znaci nuzno da to pravo ima primat nad interesima pretresnog veca, tuzilastva ili javnosti. Zalbeno vece Tribunala, citirajuci slucaj Faretta v. California (Vrhovni sud SAD) istaklo je da „pravo okrivljenog da se sam brani nije dozvola da se narusi dostojanstvo sudnice'. U slucaju Faretta, Vrhovni sud SAD stao je na stanoviste da sudija „moze oduzeti pravo okrivljenom da se sam brani ako on namerno vrsi ozbiljnu obstrukciju'.

Ovde ne postoje optuzbe da su zdravstveni problemi okrivljenog rezultat namernog ili opstrukcionog ponasanja. Medjutim, u sirem kontekstu Miloseviceve izvedbe odbrane do sada, Milosevic nije postavio mnoga pravila koja su predvidjena da bi se obezbedilo efikasno i pravicno sudjenje.

Napredak sudjenja za sada - voljno stanje izazvano voljnim ponasanjem

Cela ova epizoda dosla je u za postupak interesantnom momentu. Tokom prosle nedelje, Pretresno vece III odrzalo je statusnu konferenciju da bi ocenilo progres koji je do sada postignut u delu postupka u kome se iznosi odbrana. Tokom skoro 50 sudecih dana koji su vec iskorisceni (sto predstavlja trecinu od 150 ukupno dodeljenih dana) Milosevic jos uvek nije ni blizu da zavrshi iznosenje odbrane po optuznici za Kosovo, koja je jedna od tri optuznice podignute protiv njega. Tokom statusne konferencije, Milosevic je ohrabrivan da u potpunosti koristi procesne mehanizme koji mu stoje na raspolaganju kao sto je Pravilo 92bis koje omogucava da se iskazi svedoka dostavljaju u formi pisane izjave, sto skracuje vreme potrebno za direktno ispitivanje u sudnici. Naglaseno je da je tuzilastvo dostavilo skoro dve trecine iskaza svojih svedoka na taj nacin, sto im je smanjilo vreme potrebno da to urade u sudnici. Milosevic je ovu mogucnost odbio uz obrazlozenje da su mu usmeni iskazi svedoka od najvece vaznosti za iznosenje odbrane.

Vece je takodje prekorilo Milosevica zbog propustanja da napravi relevantne aranzmane ili zahteve za odredjene svedoke cije ce pojavljivanje mozda zahtevati odobrenja vlada ili pozive od strane suda, kao i to sto nije bio u stanju da konkretno ukaze o kojim okolnostima ce njegovi svedoci (i obicni svedoci i vestaci) svedociti. Milosevicevo ispitivanje patologa forenzicara Dr Slavise Dobricanina pre nekoliko nedelja underscored ovu vaznu proceduralnu razliku obzirom da je Dr Dobricanin pozvan kao obican svedok, ali je od njega stalno trazeno da da ekspertske misljenje o forenzickim dokazima koji su se ticali ubistava u Racku. Pravila postupka Tribunala (kao i drugih sudova) zahtevaju od strane u postupku da dostavi pisani sazetak materijala o kojima ce se vestak izjasnjavati da bi omogucila drugoj strani da se pripremi za ispitivanje (obicno konsultujuci sopstvene strucnjake posto priprema ove vrste cesto zahteva vise vremena da bi se proslo kroz visoko tehnicka pitanja i to je i razlog za ranije dostavljanje). Tokom drugih rocista, ogorceni sudija Robinson je prekorio Milosevica sto je propustio da na vreme obezbedi prevedene dokumente za vece i za tuzilastvo cime je dodatno umanjio mogucnosti pretresnog veca da razmotri dokaze i tuzilastva da vrsi unakrsno ispitivanje u odnosu na te dokaze.

Na kraju, pretresno vece je postavilo pitanje produzenja radnog vremena sa sadasnjih tri dana u nedelji na cetiri dana u nedelji, sto je izazvalo snazno protivljenje optuzenog.

Tokom iznosenja slucaja tuzilastva, sudjenje je kasnilo 66 dana zbog 13 odlaganja sudjenja izazvanih Milosevicevim losim zdravstvenim stanjem. Deo postupka u kome se izlaze odbrana poceo je sest meseci nakon sto je tuzilastvo zavrсило iznosenje svog slucaja, zbog zdravstvenih problema okrivljenog a jednom je tokom februara odloženo zbog toga sto je Milosevic dobio grip.

Vaganje interesa

Iako je optuženom na raspolaganju citav niz procesnih prava koja služe da bi se obezbedilo pravilno sudjenje (uključujući i pravo da bude prisutan na sudjenju) ta prava moraju biti vagana sa interesima suda, javnosti i tuzilastva da se postupak sprovede efikasno i na ispravan način. Za pretresno veće i tuzilastvo, predmet Slobodana Milosevica je jedan od nekoliko desetina predmeta koji se vode pred Tribunalom. I sudije i tuzilastvo imaju snažan interes da se okonca ovo sudjenje koje traje već preko dve godine (delimično zbog širokog obima slučaja, a takođe i zbog odlaganja uzrokovanog lošim zdravljem okrivljenog) da bi se mogli pozabaviti drugim predmetima. No, koristi sudske ekonomičnosti se ne odnose samo na raspored i količinu slučajeva – ukoliko se dobro upravlja sudjenjem i ako se ono završi u predviđenom vremenskom periodu to može biti od ključne važnosti za obezbeđivanje da se istina pravilno utvrdi. Secanja svedoka blede tokom vremena i česta prekidanja davanja iskaza mogu stetiti sposobnosti lica koje svedoci, baš kao i efikasno unakrsno ispitivanje od strane tuzilastva. Vreme se ne gubi samo zbog odlaganja sudjenja, već i zbog toga što svedoci moraju biti ponovo pripremani nakon dugih odlaganja.

Stav žalbenog veća - postupak se može nastaviti

Praksa žalbenog veća Tribunala o ovom pitanju je jasna. U svojoj odluci od 1. novembra 2004. godine po žalbi na odluku pretresnog veća o postavljanju branioca, žalbeno veće je vagalo interese okrivljenog da se sam brani i da rukovodi svojom odbranom (za razliku od uloge „drugog“ koja bi se ogledala u mogućnosti da povremeno ispituje svedoke kada veće smatra da je to prigodno) sa „osnovnim interesom suda da se slučajevi pred njim reše u razumno efikasnom roku“. Žalbeno veće je stalo na stanoviste da će prisustvo postavljenih branilaca omogućiti da postupak teče „čak i ako Milosević privremeno bude sprecen da u njemu učestvuje“ zbog svog zdravstvenog stanja.

Da li je u incidentu sa Bulatovicem ispravno primenjena odluka žalbenog veća?

Kratko odsustvovanje kao ovo koje se Miloseviću dogodilo pre nekoliko nedelja možda nije ono što je žalbeno veće podrazumevalo kada je odlucilo da će prisustvo postavljenih branilaca omogućiti da postupak teče „čak i ako Milosević privremeno bude sprecen da učestvuje“ zbog svog zdravstvenog stanja. Pretresno veće bi postiglo samo nekoliko sati nastavka svedocenja i sebe izložilo (kao što se to i desilo) kritikama da pokušava da sprovede sudjenje u odsustvu u trenutku kada je Milosević bez svoje volje odsutan. Međutim, čak i da se postupak nastavio, Miloseviću bi se time naskodilo malo ili nimalo.

Pre svega, Milosević je već okončao direktno ispitivanje ovog svedoka i došao je red na tuzilastvo da ga unakrsno ispituje. U toj fazi postoji veoma malo onoga što stoji na raspolaganju odbrani osim da prigovara stilu i formi pitanja koje postavlja tuzilac. Postavljeni branioci Kej i Higinsova su u potpunosti sposobni da to rade, čak i ako nisu bili upoznati sa Milosevićevom strategijom odbrane jer bi samo trebalo da ulazu prigodne prigovore na pitanja tužioca. I zaista, Milosević veoma retko ulaze tehničke prigovore na pitanja koje postavlja tuzilastvo. Ti prigovori mogu biti delotvorni u sprecavanju da se izvuče neki iskaz, kao i u prekidanju ritma i toka unakrsnog ispitivanja. Dozvoljavanje tužiocu da završi unakrsno ispitivanje svedoka Bulatovica imalo bi minimalan ili nikakav negativan efekat na Milosevićevu odbranu, postojeći pretresno veće imalo nameru da okrivljenom dostavi transkripte i video snimak unakrsnog ispitivanja, i bilo bi mu, naravno, omogućeno ponovno direktno ispitivanje svedoka. Kada se na kraju, tokom prošle nedelje ovo unakrsno ispitivanje i odigralo, Milosević nije uložio ni jedan prigovor.

Zaključak

Pretno vece ima mogucnost diskrecione ocene da odluci da li je i kada opravdano da nastavi sudjenje Slobodanu Milosevicu ako je okrivljeni odsutan zbog bolesti i nije u stanju da rukovodi svojom odbranom. To nije isto sto i razmatranje da li da se sudjenje nastavi u odsustvu okrivljenog Milosevica. Milosevic, u svojstvu okrivljenog, moze da sedi u sudnici i da se suoci sa onima koji ga optuzuju, moze da prati sudjenje i moze cak i da ucestvuje u svojoj odbrani – sve prava proklamovana Medjunarodnim paktom o gradjanskim i politickim pravima i Statutom Tribunala – a da pritom ne rukovodi odbranom svaki dan. Prava koja se imanentna Milosevicu kao okrivljenom ne treba mesati sa obavezama i pravima koje Milosevic ima kao branilac – kao okrivljeni on ima mnogo vise prava nego kao branilac, u kom svojstvu ima mnogo vise obaveza. Milosevic je obznanio svoju nameru da pozove stotine svedoka da svedoce u njegovu korist, sto je u potpunosti na dobrovoljnoj bazi jer on nije u obavezi da iznosi bilo kakvu odbranu ako smatra da tuzilastvo nije ispunilo teret dokazivanja, odnosno nije dokazalo neku svoju optuzbu. Kada se, medjutim, svedoci pojave pred sudom, oni su obavezni da postuju pravila sudskog postupka. Okrivljeni ih moze sam ispitivati ili moze dati instrukcije braniocu da to uradi ako je sam previse bolestan – ali, Milosevic je to odbio da uradi.

Na kraju, mora se razmotriti Milosevicevo odbijanje da zatrazi pomoc branioca (i da preuzme teret vlastite odbrane) u kontekstu njegovog stalno ponavljalog odbijanja da prizna legitimitet Tribunala i postupaka koji se pred njim odvijaju. Milosevic moze da kaze da zeli da koristi svoje pravo da se brani pred Tribunalom, ali prvo i pre svega, on je javno izjavio da su Tribunal i ovo sudjenje nelegitimni i da ih ne treba priznati. Cini se da ce, ukoliko njegovi zdravstveni problemi nastave da zaustavljaju postupak i ako sudjenje ne napreduje, Milosevic postici svoju „najbolju“ odbranu.

Location: [Balkans](#)
[Macedonia](#)
[Serbia](#)
[Kosovo](#)

Topic: [War crimes](#)

Focus: [Coalition for International Justice \(CIJ\) Trial Reports Archive \(Bos-Hrv-Srp\)](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/poslednje-pogorsanje-milosevicevog-zdravlja>